



absynt
prekliati/reportéri

Čistá biela rasa

Frank Westerman

„Priveľa čistej krvi
spôsobuje šialenstvo!“

absynt

**Frank
Westerman
Čistá biela
rasa**

Preklad: Annamária Gálová Vrbová

Prekliati reportéri
Absynt 2019

Rodokmeň

Conversano (Neapolské kráľovstvo 1767)

(15 generácií)

Conversano Savona × Bonavista

(Lipica 1911)

(Lipica 1913)

Conversano Bonavista × Soja

(Piber 1925)

(Hostouň 1945)

(4 generácie)

Conversano Soja × Primula

(Wimsbach 1952)

(Piber 1961)

Conversano Primula × Nobila

(Piber 1967)

(Piber 1965)

Conversano Batosta

(Lipik 1987)

Conversano Nobila

(Deurze 1986)

Kitty I (Vukovar 1938)

(1 generácia)

This publication has been made possible
with financial support from the
Dutch Foundation for Literature

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2010, 2013 Frank Westerman

All rights reserved

Originally published with De Bezige Bij, Amsterdam

Cover Art © Pavlína Morháčová

Translation © Annamária Gálová Vrbová

ISBN 978-80-8203-087-0

Prológ

Pre mňa so sestrami a s bratom prebiehala vojna pokojne. V lete neprešiel deň, aby som nešiel jazdiť na koni popri rieke. Otec viedol žrebčinec na juhu Poľska. Mal na starosti viac ako sto koní s rodokmeňom, tých najušľachtilejších v celej ríši. Vždy na jar chodili po rôznych žrebčínach a pripúšťali sa ku kobyľám; v júli sa zase vracali k nám. Boli medzi nimi štíhle anglické plnokrvníky, dva lipicany zo Španielskej dvornej jazdeckej školy vo Viedni, päť berberských koní získaných vo Francúzsku, zopár arabských plnokrvníkov a polokrvníkov, ale aj norické ťažné kone a poslušné huculy, na ktorých som sa od piatich rokov učil jazdiť aj ja.

Bývali sme na zámku Ochab v nabielo omietnutej vidieckej usadlosti, ktorá slúžila ako dôstojnícky byt. Žrebčinec Draschendorf sa nachádzal na opačnej strane Visly, tam boli ubytovaní aj poľskí sedlári, strážcovia a paholkovia – tí najmladší spávali len na sene v maštali. Osvienčim bol odtiaľ asi tridsaťpäť kilometrov po prúde rieky. My deti sme nevedeli, čo znamená koncentračný tábor. Bolo to pre nás príliš zložité slovo, a tak sme hovorili „koncertný tábor“.

Tesne pred Vianocami sme na zabíjačku vybrali tučné prasa. „Churchill, si na rade,“ povedal otec, keď svini podrezával krk. Ja som pri tom od rozrušenia poskakoval okolo neho, hoci som netušil, kto je to ten Churchill. Mäsiar z neho potom narobil údené rolky a klobásky na celé mesiace. Na Štedrý večer spievala mama piesne z evanjelického spevníka a sprevádzala sa na klavíri. Otec hral na violončele; hodiny mu dávala čelistka, ktorú nechal priviesť z Viedne špeciálne

kvôli tejto výuke, slečna, ktorú sme bezhranične obdivovali, pretože bola jediná, ktorá si dovoľila otcovi protirečiť.

Na svojich podriadených aj na nás bol totiž tvrdý a prísny. Remeňom nás síce nikdy nebil, ale zvykol rozdávať zauchá. Z času na čas nakázal slobodným paholkom stiahnuť si nohavice; veterinár sa potom prišiel pozrieť, či nemajú nejaké pohlavné choroby.

V lete 1944 dal otec na strechu zámku Ochab nainštalovať sirénu a zaviedol nočné hliadky, aby sme mohli pokojne spať. Začalo sa mi snívať o Ivanovi, ktorý v noci prepadne nás alebo naše kone. Vedeli sme, že Rusi sa rýchlo blížia a že naše vojská už vytlačili od Volgy až ďaleko za Dneper, no uisťovali nás, že na Visle ich zastavia. Náš dom stál na správnej strane rieky, ale samotný žrebčinec bol postavený na východnom brehu. Kone bolo potrebné ubrániť pred Červenou armádou stoj čo stoj.

Otec začal nacvičovať núdzovú evakuáciu. V nečakaných okamihoch spúšťal sirénu a každý musel v pokluse osedlať polovicu koní a druhú zapriať do vozov a kočov z voziarne. Ovos a seno, povrazy, postroje, podkovácke náradie i zverolekárске nástroje – všetko sa muselo naložiť a upevniť a za tri hodiny už stála na ceste kolóna mužov a koní. Keď raz prišla vysokovážená návšteva, vydal otec dokonca rozkaz na pochod. Kolónu však nevedol cez most, ale rovno do Visly. Všetci sa museli prebrodiť cez rieku a na opačnom brehu vyšplhať na kopec.

„Pre prípad, že by nepriateľ vyradil mosty,“ vysvetlil nám večer.

7. augusta 1944 sa na oblohe prvý raz objavil roj ruských stíhačiek. Vybehol som von a sledoval ich spod buka. Vzduch sa chvel dunením motorov. Bolo ich toľko, až sa uprostred bieleho dňa celkom zotmelo. Zo stoviek lietadiel, ktoré nad nami prelietali, sa jednému otvoril nákladný priestor. Vyklzla z neho bomba a dopadla šikmo za naším domom, hneď

pri súkromnej koniarni, kde boli ustajnené kočiarské kone aj otcov jazdecký kôň Hildach. Pripravil som sa na výbuch, ale nič neprišlo. Keď sme sa šli pozrieť bližšie, ukázalo sa, že tam leží päťstolitrová palivová nádrž. Benzín z nej vytekol a okolo sa vytvorili kaluže blata. „Zápalná bomba,“ povedal otec, „určená nám.“

Mal som deväť rokov. Od tej chvíle som si bol istý, že vojna dostihne aj nás.

Spolu s o dva roky staršou sestrou sme sa naučili strieľať z pištole. „Beata! Správaj sa ako dcéra vojaka!“ vypočula si vždy, keď sa bála alebo sa jej niečo zdalo príliš náročné. Nevedeli sme, že otec sa už celé týždne dožaduje toho, aby mohol žrebce stiahnuť za Odru. Ale súhlas stále nedostal, pretože by to vraj bolo známkou slabosti. Nič nemohlo poukazovať na možný rozpad Ríše, a tak všetko prebiehalo ako obyčajne. Prvý týždeň roku 1945 sa všetci pripravovali na novú sezónu pripúšťania. 16. januára sme oslavovali Heidine siedme narodeniny; pozvala si kamarátku a všetci sme sa tešili. Na druhý deň ráno otcovi zavolał nejaký veliteľ. Rozkaz znel: „Okamžite sa stiahnite!“ Tú noc Rusi prekročili Vislu a každú chvíľu sa chystali ďalej.

Mama balila kufre a Beate, Heidi a mne prikázala zabaliť si školské zošity a jednu hračku. Na stole natierala obrovskú kopu krajcov chleba. Heidi a ja sme mali ísť prví spolu s jedným vojakom prvej triedy. Náš kočiš už stál pripravený pri saniach, aby nás odviezol na stanicu. Ešte bola tma, len sneh sa trochu ligotal. Zdalo sa mi, že krajina nám máva na rozlúčku.

Na vlak sme museli čakať trištvrte hodiny a potom sme päťkrát prestupovali. Tak sme dorazili do svojho prechodného bydliska za Odrou, už nie v Poľsku, ale v Československu.

Uprostred noci doviezol náš vodič služobným autom mamu, Beatu a dve mladšie deti. Vyzdvihol ich otec na konskom povoze. Jeho vojakom a paholkom trvala cesta päť dní

a noci v dvadsaťstupňovom mraze. Tí, ktorí sedeli v sedle, viedli za uzdu ešte jedného žrebca. Po hodine však aj jazdci museli ísť peši, aby nezamrzli.

Ubytovali sme sa na panstve jednej barónky, ktorá mala k dispozícii dosť priestoru na ustajnenie všetkých koní. Cítil som sa bezpečne aj preto, že Odra je hlbšia ako Visla. Ale prvý februárový týždeň mama ochorela; začalo ju pichať v podbrušku. Otec ju služobným autom odviezol do nemocnice v Olomouci, kde si ju rovno nechali. Každý druhý deň ju chodil navštevovať a vždy so sebou vzal aj jedno z detí. Heidi, ktorá šla ako prvá, nám večer rozprávala, že mama bola biela ako stena a mala prepadnuté líca. 15. februára som bol na rade ja. Keď sme dorazili k nemocnici, pri bráne nás čakala pani Hartwigová, ktorá sa o mamu starala. Otec vystúpil a chvejúcim sa hlasom ju oslovil. Hneď som vedel, že s mamou niečo nie je v poriadku. V aute bola príšerná zima a ja som tam len tak sedel a čakal. Otec sa zrazu otočil a povedal: „Friedel! Mama zomrela!“

Vošli sme do nemocnice, prešli vysokými chodbami a po schodoch vystúpili hore. Keď som zbadal mamine poskladané šaty, už som to nevydržal. Pani Hartwigová so sestričkami sa ma snažili utíšiť, ale nič nepomáhalo. Až kým otec nezdvihol svoj majorský hlas. Plač bol podľa neho nevojen-
ský, veľmi skoro nás teda plakať odnaučil.

Na druhý deň mala mama kremáciu na cintoríne v Olomouci a jej popol sme uložili do medenej urny. Škoda, že sme nemohli zaspievať jej obľúbenú pieseň *Befiehl du deine Wege*, keďže organista k nej nemal noty. Keď sa to skončilo, kládol otec Beate a mne na srdce, že ako najstarší sa odteraz musíme držať.

„Ešte nás čakajú ťažké chvíle,“ povedal. Nemali sme od-
vahu opýtať sa aké, ale obaja sme mali pocit, že sa s nami delí o niečo zo sveta dospelých a už len preto sme sa cítili ako veľkí.

Hneď po mojich desiatych narodeninách nás otec nechal samých. Dostal rozkaz odvieť po železnici čo najviac koní smerom k Drážďanom, kde sa mal pokúsiť dostať ich cez Labe a hneď ako sa mu to podarí, vrátiť sa po nás i po posledných pätnást žrebcoch, ktorých nemohol zobrať hneď. Medzitým sme mali predstavovať „zadný voj“ žrebčince Draschendorf pod vedením čatára Wiszika. Otec odišiel na Bielu sobotu a odvtedy sme ho nevideli. Lúčenie prebehlo náhlivo, pretože sa nečakane uvoľnili dobytčie vagóny.

Celý apríl sme čakali na jeho návrat. Každý deň k nám prichádzali nové a nové fámy o Rusoch. Predvoj Červenej armády sa ako kopija blížil k Berlínu, o dobrý kus severnejšie od nás, ale zadný front sa vejárovito rozpínal našim smerom. A otec sa stále nevracal. Koncom apríla zosnoval čatár Wiszik náš útek.

Okrem dvoch nemeckých desiatnikov sa naša skupina skladala ešte zo siedmich poľských čeladníkov. Plus pätnásť koní, medzi nimi Poseur, anglický plnokrvník, Nero, holštajnský kôň, Ibn Saud a Dakkar, dva arabské polokrvníky, a oba lipicany z cisárskej jazdiarne vo Viedni: Conversano Olga a Conversano Gratiosa – dvaja striebristí šviháci, jeden šesťnásťročný, druhý dvadsaťdvaročný. Aby sme ich vedeli rozlíšiť, používali sme len mená ich matiek, Olga a Gratiosa, čo pri dvoch plemenných žrebcoch znelo, samozrejme, komicky. Tesne pred útekem ich miestny kováč nanovo podkul.

Babka, ktorá s nami po maminej kremácii zostala, sedela spolu s najmenšími deťmi v krytom voze. Neustále pri sebe nosila tašku s dlhými ušami, v ktorej bola uložená urna s maminým popolom. Otcov vodič mal ísť autom s vlajočkou žrebčince Draschendorf na čele sprievodu, ale auto zrazu nešlo naštartovať a museli ho ťahať. Sedel som vedľa vojaka Sylvestra na plochom vozíku so záprahom lipicanov. Všetko sme spravili presne tak, ako nám otec nakázal, akurát vpredu ani vzadu sme nemali jazdeckú hliadku. Keď sme tak stáli

zoradení, tvorili sme malú, asi šesťdesiatmetrovú karavánu. Chceli sme vyraziť, ale miestny veliteľ wehrmachtu nám nedal povolenie. Bol 30. apríl; nevedeli sme, že v ten deň spáchal Hitler samovraždu. A ten veliteľ vlastne tiež nie.

Nechali nás odísť až 6. mája. Chceli sme ísť na západ, po trase známej ako Sudetská cesta, ktorá oblúkom obchádzala Prahu. Naším cieľom bol veľký žrebčín lipicanov v meste Hostouň v Českom lese neďaleko nemeckých hraníc. Ale ihneď sme uviazli; cesta bola príliš strmá, pršalo a okrem toho sme zistili, že vozy sú preťažené. Prvý deň sme prešli asi len dvadsať kilometrov, viac nie. Našťastie sme mohli prenocovať v pradiarni ľanu, kde ležali celé kopy plátna určeného na výrobu matracov. Keď som zavrel oči, okamžite som všade videl Rusov s červenými tvármi.

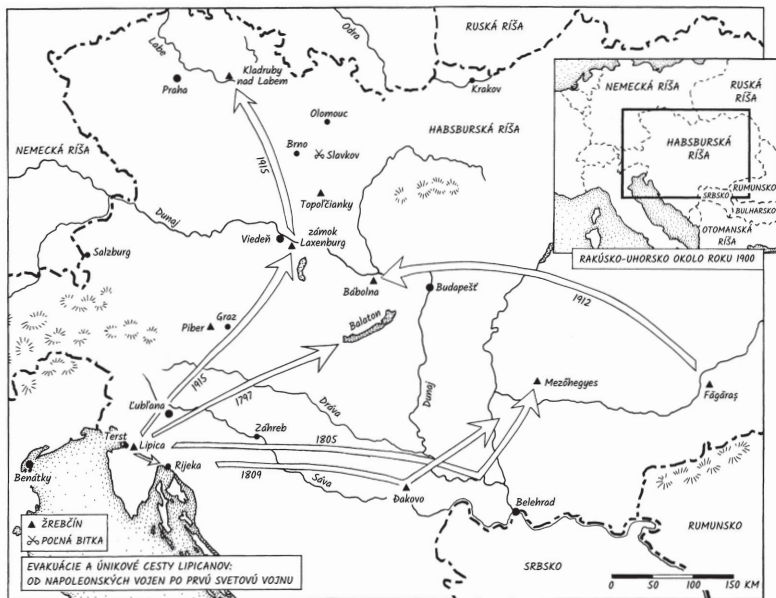
Na druhý deň som na koni musel ísť aj ja. A vždy, keď jeden z paholkov vyrazil dopredu, hodil mi navyše aj uzdu koňa, ktorého viedol. Nášho jediného valacha sme za šesťsto ríšskych mariek predali rodine, ktorá síce mala voz, ale nemala koňa. Cesty boli prepchaté utečencami a vojnovými zajatcami, ktorí sa premiestňovali v peších kolónach. Všetko nemecké bralo nohy na plecia. Odvšadiaľ sme počuli bučanie kráv, ktoré už nikto nedojil, a keď sme šli okolo opusteného statku, Poliaci zoskočili z koní a hľadali niečo na jedenie, trebárs vajcia, ktoré potom surové vypili na jeden dúšok. Po príliš dlhej zastávke na obed sa začali búriť. Chceli byť dopredu vyplatení v zlotých, inak vraj nebudú drieť na „majorovu rodinu“. Presne tak to povedali. Babka vyliezla na kozlík a v otcovom duchu im prisne dohovorela. Trochu to pomohlo, pretože sa rozhodli, že s nami ešte zostanú.

Ale v noci z 8. na 9. mája, ktorú sme strávili pod holým nebom, sa opili. Za svitania sme mali vyraziť na cestu. Mal som na starosti lipicany a už som sedel pripravený, keď zrazu ktosi zakričal: „Všade sú Rusi!“ A bolo po všetkom. Okolo nás sa vynorili ženské tváre, mongolské ženské tváre. Vojačky

som ešte nikdy nevidel, a už vôbec nie ázijské. Pušky nosili zavesené križom cez prsia a na opaskoch im viseli veľké zásobníky s nábojmi. Niektoré len tak ležali bruchom dolu na vozoch. Nemeckí vojaci by sedeli vzpriamene, pomyslel som si. Dve vojačky ku mne so smiechom podišli – všimol som si, ako sa im v ústach blýska zlato. A vzápätí na mňa namierili zbraň. Hlavňou mi naznačili, že mám zliezť z kozlíka. Odvlečú ma na Sibír, to som si bol istý. Ale očividne ich desaťročné blondé chlapčisko vôbec nezaujímalo. Zaujímali ich tie dva lipicany. Musel som im podať opraty a to bolo všetko.

I.





EVAKUÁCIE A ÚNIKOVÉ CESTY LIPICANOV:
OD NAPOLEONSKÝCH VOJEN PO PRVÚ SVETOVÚ VOJNU

Keď sa dotkneš lipicana, dotýkaš sa dejín

Keď vyrastáte na kraji mesta, môžete spraviť dve veci. Buď zamierite do centra – na malé námestie s kinom, kde vychutnávate vlastnoručne ušúľané cigarety s výhľadom na hlavnú ulicu, ktorá o tridsať kilometrov ďalej ústi do ďalšieho, väčšieho mesta.

Alebo vyrazíte na lúky.

Vo štvrti, kde som býval ja, tvorili veľmi výrazne okraj mesta bytovky na ulici Speenkruidstraat, tri rovnobežne stojace jedenáťposchodové betónové steny. Každá bytovka mala na konci ochodze núdzové schodisko, ktoré sa akrobaticky krútilo nadol nad priekopu a výbeh s elektrickou ohradou. Presne tam sa začínala prvá lúka. Cez ňu ste sa dostali k vozovej ceste, ktorá viedla okolo kyslých silážnych jám až k potoku Deurzerdiep.

Za pekných letných dní sme sa po ňom my, ktorí sme si vybrali lúky, spúšťali na gumených člnoch. Ďalej ako k hrádzi pri Deurze sme sa nedostali. Keď som chodil na základnú školu, bol to pre nás koniec sveta. Potok tu bol obklopený nasýpaným valom, ako stvoreným na opaľovanie. Ja som však na vyvaľovanie sa nemal trpezlivosť ani predpoklady. V jedno predpoludnie, zatiaľ čo ostatní sa vyhrievali na slnku ako jašterice, som preliezol plot, aby som preskúmal, čo je za ním.

Okolo vrbového hája a vane, ktorá slúžila ako napájadlo, som prešiel k ďalšiemu valu, strmému ako železničný násyp, porastenému radom topoľov. Pretože som cezeň ani náhodou nevidel, vyplazil som sa hore ako špeh, po laktóch a kolenách.

Natiahol som krk, tiež ako plaz, a zbadal obdĺžnik vysypaný bielym pieskom s odtlačkami kruhov a uhlopriečok. Presné, symetrické obrazce. Piesok pokračoval až k stodole s dvomi zatvorenými stajňovými dverami. Práve, keď som sa chcel narovnať, začul som zaerdžanie.

Jedny dvere sa pootvorili a v tme, ktorá sa za nimi vynorila, sa zabelel kôň. Na okamih zaváhal, akoby pózoval. Zviera vyšlo nemotorným krokom cez prah. Viedlo ho dievča v čizmách, s vlasmi dlhými až po zadok. Tak dvadsať, tridsať krokov od mojej skrýše zastavili. Hlavy pri sebe, dokonca aj pery pri sebe. Takto tam stáli, akoby sa chceli bozkávať.

Vzápätí sa otvorili druhé stajňové dvere a v čiernom obdĺžniku sa objavil biely kôň. Nie útrpne, ale klusom a frkajúc, s chvostom vztýčeným ako ukoristená vlajka. Plešivejúci muž s nápadnými bokombradami visel v záklone za ohlávku, ťahal za ňu ako za záchrannú brzdu a spolu s koňom sa niekoľkokrát otočili okolo vlastnej osi. Piesok odletoval. Zacítil som prenikavý pach konských tiel.

Čakajúce zviera začalo rytmicky hrabať kopytom do zeme. „Predsa len ju spútaj,“ začul som chlapíka zvolať na dievčinu. Nato vzala remeň, ktorý mala ako laso omotaný okolo pása, a s námahou ho ovinula svojmu koňovi okolo jednej zadnej nohy; druhý koniec mu prevliekla pomedzi predné nohy a pripla okolo krku. Pochopil som, že tie dva beluše nevyviedli von, aby trénovali v kruhu, no aj tak som netušil, čo bude nasledovať. Lenže kobyľa so spútanou nohou áno. Švihla chvostom doboku a v tejto polohe stuhla ako socha.

Žrebec, mužne klusajúci na povolenom lane, si vyvliekol krk a zrazu zastavil. Jeho čierne oči sa upierali nahor, na vrcholky topoľov alebo na kopovité oblaky, v každom prípade sa díval priamo ponad mňa. Pritlačil som sa tesne k násypu, aby ma nebolo vidno, ale aby som ja videl všetko. Spod tela sa mu článok za článkom vysúval teleskopický úd. Chcel som ujsť, ale zostal som a uhranuto sa díval. Uprene je to správne

slovo. Konský úd bol čierny, na konci mal farbu mäsa, bol dlhší, ako by som považoval za možné, a zakrivený a pružný ako chobot. Vtom kôň vyskočil. Plešivejúci muž chytil zahnutý orgán svojho žrebca a potaľhoval zaň, aby mu pomohol zamieriť. Mocný samec sa zmenil na plavca na suchu, ktorý trepal prednými nohami a nevedel sa zachytiť bokov pred sebou. Pri každom prirazení mu hriva hlúpo spadla cez uši. Pamätám si, že nakláňal hlavu raz doľava, raz doprava, aby sa žltými konskými zubami mohol zahryznúť kobyle do pliec. Hrýzol ju, ona to znášala – a toto všetko sa odohrávalo bez zvukov a trhane ako v nedom filme.

Freddy „Hranolček“ tvrdil, že ľudia majú chuť na sex vždy, zato zvieratá len vtedy, keď sú v ruji alebo sa hárajú, a že v tom je medzi nami rozdiel. Začal o istej dievčine z jazdiarne s vlasmi ako Kate Bush, no ona hovorila len po nemecky. Vraj by sa stavil o svoje hodinky Seiko, že v hite *Wuthering Heights* od Kate Bush určite nevyspieva všetky stupnice.

Jelle a ja sme mali trinásť a nechápali sme, o čom to hovorí, ale aj tak sme prikyvovali. Kráčali sme v trojici po chotári, Pjotr nám bol v päťách. „Vybúrila sa na motorke... Bum! – rovno do piliera viaduktu. Vpredu sedel jej frajer. Ten bol na mieste mŕtvy.“ Freddy nosil arafatku a bol aspoň o päť rokov starší než my.

Keď po vydláždenej ceste hrkotal traktor alebo kombajn, stiahli sme Pjotra k okraju cesty a nechali ho páť sa. Cez vysokú kukuricu sme tie stroje vždy zbadali až na poslednú chvíľu, zatiaľ čo hluk nás obklopoval celý čas ako kukla rozkmitaného vzduchu. „Dobry;“ povedal mu Freddy. A mne: „Môžeš pri ňom vystreliť z dela a on sa bude páť ďalej.“

Jelle od susedov, ktorý jazdil na koni len od letných prázdnin, vážne prikyvoval, akoby sa zrazu vyznal v koňoch.

Ja som to nepovažoval za zdravú reakciu. „Ale potom stratil inštinkt pre nebezpečenstvo,“ opáčil som.